

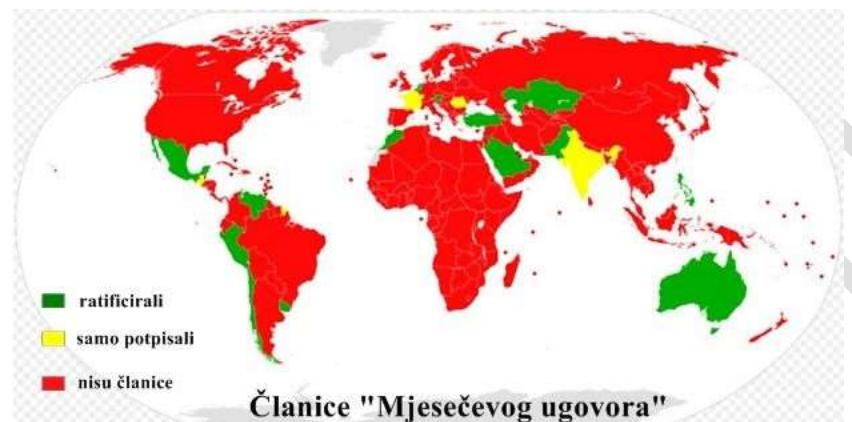
Ladislav Babić

Lunarni kapitalizam?

Na jednom sajtu, posvećenom istraživanju svemira, objavljen je tekst o učešću privatnog kapitala (za sada samo američkih „*poduzetnika*“ – kapitalista) u istraživanjima najbližeg nam prirodnog nebeskog tijela. Naslov članka je "Privatnici na Mesecu?", mada bi mu primjereniji i mnogo jasniji bio „*Kapitalizam na Mjesecu?*“. Pravno gledano, *Mjesec* danas ima status donekle sličan *Antarktici* - koji je prilično nejasan, mada je reguliran tzv. *Antarktičkim ugovorima* - samo još kaotičniji. Iako spomenutim ugovorima taj trajno nenaseljeni kontinent ne pripada nikome (mada je podijeljen na nacionalne sektore koji odražavaju negdašnje, a budimo realni – još uvijek prikrivene teritorijalne zahtjeve, koji samo čekaju pogodnu priliku da se iskažu), a na njemu je zabranjena vojna, uz dozvoljenu naučno istraživačku aktivnost, zapelo je na onome što je još davno *Marx* potvrđio svojim radovima, zbog čega se odvajkada ratuje. *Na ekonomskom iskorištavanju mineralnih bogatstava kontinenta*. Naime, "*Konvencija o regulaciji aktivnosti vezanih za antarktičke mineralne resurse (iako je potpisana 1988, uskoro je odbačena i nikada nije stupila na snagu)*". Jasno je jedno; zbog sve većih potreba zemaljskog stanovništva, zarad rasta populacije i sve veće gramzivosti kapitala, a uslijed nedefiniranog ekonomsko-političkog statusa tog jedinog nenastanjenog kontinenta, kad-tad će se probuditi prikrivene nacionalne pretenzije na njegovo ekonomsko iskorištavanje, a potom slijedi "tko jači taj kvači" - mogućnost ratovanja!

Za *Mjesec* postoji sličan ugovor o definiciji njegovog političkog, vojnog i ekonomskog statusa, skraćeno poznat kao „Mjesečev ugovor“ („*Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies*“). Kako

ga, „od svog nastanka nije ratificirala nijedna država koja se bavi samoinicijativnim ljudskim svemirskim letovima (npr. Sjedinjene Države, veći dio država članica Europske svemirske agencije, Rusija, Narodna Republika Kina i Japan) ili to ni ne planira, stoga praktički nema nikakvu relevantnost u međunarodnom pravu.“

Uostalom kako potpisi država na međunarodnim ugovorima vrijede koliko „drek na šibici“, što povijest rječito svjedoči, a u najnovije vrijeme intenzivno dokazaju SAD, jasno je o čemu se radi. Recimo, usprkos odredbama ugovora,

„Dennis M. Hope je 1980. godine prijavio svoja vlasnička prava na Mjesec u gruntnici San Francisca. Kako se nitko nije usprotivio tom njegovom potezu u vremenu od osam godina, koliko je vrijeme žalbe, Hope je osnovao Lunar Embassy legal, pravni ured, koji ima pravo prodaje parcela na Mjesecu. UN i Međunarodna astronomска zajednica smatraju taj njegov potez prijevarom“.

Pitanje je samo jeli prije bila kokoš ili jaje, iliti tko je veći prevarant. Države ili njeni državljanici. I jedne i druge u praksi isključivo vodi pohlepa, eufemizirana pod egidom tzv. „*nacionalnog interesa*“ ukoliko se radi o državama.

Najveći umovi čovječanstva i ponajveći idealisti promišljali su kako je istraživanje svemira zadatak cijelog čovječanstva, na njegovu zajedničku korist. Pripuštanjem privatnika na tlo zemljiniog prirodnog satelita, automatski znači instalaciju (mogućnosti?) sukoba na to nebesko tijelo. Naime, privatnik zahtijeva da se njegovo ulaganje isplati, ne samo u smislu povrata investicija, već i mnogokratno oplodi, sve do stupnja eksploatacije ljudskog roda. Kako vidimo da se, ne baš pretjerani naporci ljudi da riješe ekonomsko-politički status *Antarktike* u

korist cijelog ljudskog roda, razbijaju na njegovoj najprimitivnijoj karakteristici - isključivo vlastitoj koristi – jeli za očekivati da će s *Mjesecom* biti drukčije?

Pritom će se postavljati besmislena pitanja prvenstva dolaska na određeno područje najbližeg nam prirodnog nebeskog tijela, mada je sasvim jasno da ni *Ameri*, ni *Rusi*, ni *Musk*, ni *Bezos* i ma koji narodi ili pojedinci, ne bi mogli sanjati o pristupu njemu, da u njihov poduhvat (kao i svaki drugi, ma koje vrste) nije uključeno znanje svih povijesnih generacija i svih naroda čovječanstva. Ali, to kapital ponajmanje dira - on se, među ostalim, rukovodi principom "*tko prvi djevojci, njegova djevojka*", braneći to svoje „*pravo*“ i oružjem po najveću moguću cijenu, izraženu našim leševima. A poslije *Antarktike* i *Mjeseca* slijedi *Mars*, i tako redom...

Želi li se regulirati po ljudski rod najprioritetnije pitanje - njegov opstanak i humani međusobni odnosi njegovih pripadnika, trebat će (ha, "trebat će!") riješiti i pitanja dotaknuta ovim tekstrom, dogovorima kojima će se iskreno pristupiti, ne u korist pojedinih država, ili milijarderskih izrabljivača, već sviju nas. Za sada, to je još uvijek domena naučne fantastike. Doklem, i dali je to pitanje s obzirom na povijesna iskustva uopće smisleno, jer u sebi sadrži zrnce nade da ga je moguće realizirati? Leševi se u međuvremenu roje, zarad naše nesposobnosti humanog pristupa problemu. Hoće li se jednom ginuti zaklinjući se na antarktičke, lunarne ili marsijanske domovine, kao što se to radi na ovoj planeti? U osnovi, ništa drukčije od lava koji čuva svoj teritorij, prije toga ga označivši zapišavanjem. Naravno, ne radi se o ukidanju privatne inicijative, ali je jasno treba ograničiti, glede dobiti - oporezivanjem, u pogledu učešća radnika u upravljanju i diobi dobiti, kao i u

pogledu sudjelovanja privatnog kapitala u projektima koji tangiraju cijelo čovječanstvo. Primjerice, istraživanja svemira, klimatskih promjena, zagađenja okoline, izumiranja vrsta, zdravstvenog sustava, i sličnih stvari općeg društvenog interesa. Ništa nije beskonačno, neki kažu ni svemir, a to je čovječanstvo odavno shvatilo postavljajući u praksi ograničenja na bezbroj stvari (od prekoračenja brzine do pedofilije, incesta, ili oduzimanja života, nažalost, samo u mirnodopskim uvjetima), jedino nikako da se usredotoči na najvažniju stvar – ekonomiju, i primjerenu dobit koju pojedinci smiju izvlačiti iz učešća u njoj! Poštuju li se postavljena ograničenja, nema nijednog razloga, sem težnje za prekomjernim bogaćenjem, da se to ne učini i s odnosima u privredi. Dolarske milijardere koji nakon smrti zavještaju svoja bogatstva kojekakvim muzejima, bibliotekama, naučnim ili medicinskim ustanovama nazivamo filantropima, a nitko ne broji mrtve koje su za svoga života njime mogli spasiti. Korist cjeline mora biti bitnija od pojedinačne, tim prije što već i danas - u jednoj hipotetskoj situaciji preraspodjele bogatstva svijeta - nema razloga da svi ne žive na pristojan, ljudski način. Ali, hipoteza ukazuje da sve ovisi samo o nama, slagali se ili ne sa njom. Najnoviji primjer uzajamne povezanosti i ovisnosti svih ljudi zemaljske oble je pojava pandemije koronavirusa, no kako čovjek ne uči od povijesti puno više od ponavljanje mantre da od nje treba učiti, nisam uvjeren da će mnogo naučiti od ovog iskustva. Pandemije spram kojih je ova dječja igrarija (poput španjolske gripe koja je zarazila trećinu čovječanstva i odnijela do sto milijuna života), svjetski ratovi s desecima milijuna mrtvih, ne računajući invalide, silovane i materijalnu destrukciju, nisu nas opametili, pa zašto bi onda ova pošast? To prije što kapital ustraje na tome da i obrazovnim sustavom zamrači opći pogled na svijet i stvarnost, a naročito se grozi etičkih pitanja. Jedan regionalni list objavljuje tekst o kurikularnoj reformi, pod naslovom „*Bolje da frizerke nauče sve o tehnikama šišanja nego da uče o Prvom svjetskom ratu*“. Daklem je sasvim svejedno friziraju li nas frizerke ili dresirani majmuni, što bi kapitalu još više odgovaralo. Daleko je takvo shvaćanje od Šivarove – doduše propale - reforme školstva, ali teško je biti svetac u društvu kurvi, zar ne?

Ukoliko čovječanstvo ne razriješi probleme s aksiomima kapitalizma i prihvati one humanističke – problem je daleko širi od opisanih *antarktičkog* i *lunarnog* – teško će biti zaustaviti širenje neljudske etike, socijaldarvinističkog svjetonazora i prikladnog mu djelovanja u svemir. Nažalost, generacije su neosjetljive na pouke prošlosti, a ako ih povremeno i prihvate još ih brže zaboravljaju. Tko danas pati za žrtvama prvog globalnog svjetskog sukoba, drugoga se prisjećamo uglavnom u ideološkim prepucavanjima, a za dvije-tri generacije ratovi na tlu bivše države bit će samo maglovito sjećanje, da ne nabrajam dalje. I takav ljudski rod nastoji u

svemir, noseći sa sobom vrijednosti više primjerene prijelaznom obliku od životinje ka čovjeku, negoli humanistički oplemenjenoj vrsti. Uostalom, zašto bi se to mene ticalo, konstatacija upravo u skladu s prethodno rečenim, na tragu onoga što bismo mogli, a nikako do sada da postanemo. Čitate li članke tehnologijom oduševljenih fanova – koja ne kažem da, sama za sebe ne izaziva oduševljenje – bez korelacije s mnogo bitnjim od nje, našim etičkim poimanjem njezine primjene, vidjet ćete da sve nekako vuče na konstataciju: „*uzalud nam trud svirači*“! Upravo prezreni literarni žanr *naučne fantastike* u najboljim tekstovima nudi pregršt mogućih budućnosti, od kojih ona što nas očekuje ovisi samo o našem izboru. No, pogled većine ne doseže dalje od trajanja njihovih života. Mada u rukama posjedujemo oružja suvremene tehnologije, poput kosti u rukama pretka nam „*Glede Mjeseca*“, ne zavaravajmo se.

Njihova se namjena nije promijenila. Napredak, kako ga shvaćaju generacije i generacije, izgleda da pleše na glazbu drukčiju od nota iz zamisli najvećih humanista čovječanstva. Poput virusa koji nas je upravo pohodio, virus kapitalizma prijeti zahvatiti, ako već ne cijelu vasionu a ono barem dio do kojega ćemo se proširiti. Netko je, sagledavajući posljedice ljudske aktivnosti po prirodu, rekao da je „*ljudski rod rak na tkivu svemira*“. Ta se bolestina može odstrani samo korjenitom terapijom ili samoizlječenjem, što kanceru uglavnom ne pada na pamet. Dok *Zemlja grca* u njegovim početnim stadijima, već ga širimo na najbliži svemir. Neka nam je bog u pomoći, što znači – *ne očekujmo previše!* Još uvijek smo u kozmičkim razmjerima tek djeca koja su se prijevremeno dokopala igračaka, opasnosti igranja s kojima ni ne shvaćaju.

DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0937
Publisher online and owner, Assoc. Prof. Dr & Dr. Honoris Causa Sabahudin Hadžalić and Peter Tase, MBA

E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: <http://www.diogenpro.com/>

17.06.2020.g.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>

NEKOPRAT